

фондів практично не виділяють, тим часом собівартість однієї книжки починається від 200 грн. Книжка формату А5 на 200 сторінок коштує 300–700 грн. У 2022 р. значно зменшилася кількість назв книжок, що видаються, а саме з 21 тис. до 9,7 тис. Відчутно скоротилися і накладі надрукованих видань (з 45 млн до 11,6 млн примірників).

Доцільно зазначити, що у Варшаві 25 травня 2023 р. стартував Міжнародний книжковий ярмарок. Україна була Почесним гостем та представляла свій національний стенд. На стенді «Мільйони мостів» свою роботу презентували близько 45 українських видавництв.

Нині перед спільнотою книговидавців постає завдання не тільки опанувати та адаптувати до українських реалій нові маркетингові інструменти, а й розробити загальноприйнятні методики оцінки ефективності видавничої діяльності. Проведення комплексу маркетингових дій потребують не лише великі видавництва. Дрібні підприємства також мають вжити подібних заходів для виживання в конкурентному середовищі та популяризації творів українських авторів.

Досліджуючи вищенаведену проблему, опитавши видавців та громадськість, відмітимо, що читати українське буде модно. За 2022–2023 рр. Україна зробила потужний стрибок у продажах авторських прав, тому країни світу читатимуть більше української продукції, і це надасть їм можливість побачити, які в нас якісні літературні тексти, професійно виконані ілюстрації. Відтак вони звернуть більше уваги на українські видавництва.

Важко передбачати, яким буде стан справ із промоцією української книжки після Перемоги України. Під час війни спостерігається одне: у цій царині представниками видавничого середовища щось таки робиться, але це «щось» — надто замале і надто повільне. Необхідно періодично організовувати круглі столи з політиками та представниками видавництв, книгарень, бібліотек, комунікувати з медіа, пропонувати нові ідеї щодо популяризації книжки та читання.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення досвіду роботи одного з найбільших у світі англomовних видавництв — “Penguin”. Як відомо, воно прославалося перевиданням класики у вигляді книг кишенькового формату в м’якій обкладинці. На нашу думку, саме з цієї організації українським видавництвам необхідно брати приклад та опанувати нові формати роботи.

В. Мамон

КНИГИ З ОСОБИСТОЇ БІБЛІОТЕКИ Л. Є. ОРЛА В «КОЛЕКЦІЇ АКАДЕМІКА ПРАВА В. В. СТАШИСА» НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

V. Mamon

**BOOKS FROM THE PERSONAL LIBRARY OF L. E. OREL
IN THE “COLLECTION OF LAW ACADEMICIAN V. V. STASHYS”
OF THE SCIENTIFIC LIBRARY
OF THE YAROSLAV MUDRYI NATIONAL LAW UNIVERSITY**

Однією з важливих частин книжкового фонду Наукової бібліотеки Національного університету імені Ярослава Мудрого є фондові колекції особистих бібліотек професорів університету. Найбільшою та найстарішою колекцією такого типу є «Колекція академіка права В. В. Сташиса», яка налічує понад 6000 одиниць

зберігання. Володимир Володимирович був знаним книголюбом і його колекція містить багато книг з бібліотек відомих правників минулого.

Фахівцями сектору рідкісних видань і дисертацій Наукової бібліотеки вдалося виділити з колекції Володимира Сташиса 15 книг, які раніше входили до бібліотеки доцента Лазаря Євтихійовича Орла (1909–1974). Лазар Євтихійович був, як і Володимир Сташис, фахівцем у галузі кримінального права. Він закінчив Всеукраїнський інститут радянського будівництва і права (як тоді називався НЮУ імені Ярослава Мудрого) у 1935 р. й одразу поступив на аспірантуру, по закінченню якої став викладати в альма-матер. Під час німецько-радянської війни проходив службу в Червоній армії у званні капітана юстиції. Після демобілізації повернувся викладати в інститут. Протягом 1945–1954 рр. очолював Харківську юридичну школу, пізніше працював прокурором Дзержинського району Харкова. У 1961 р. повернувся до Харківського юридичного інституту, де в 1966 р. успішно захистив дисертацію кандидата юридичних наук. У 1969 р. обійняв посаду доцента кафедри кримінології та виховно-трудоного права. Помер Лазар Орел у 1974 р.

Достеменно невідомо, яким чином бібліотека Лазаря Орла потрапила до Володимира Сташиса. Припускається, що книги могли бути передані йому правонаступниками померлого. Зараз встановлено приналежність до бібліотеки Лазаря Орла 15 книг. Кожна з них має характерний екслібрис — штамп у формі ромбу з написом всередині «Собственная библиотека Орел Л. Е. №». Екслібриси мали різний колір, залежно від кольору фарби: блакитний, синій та фіолетовий. Наразі встановлено сім книг з блакитним штампом, дві — з синім і шість — з фіолетовим. Штampi завжди ставилися на титульному аркуші та на 17-й сторінці. Також додаткові штampi могли бути поставлені на форзаці, сторінці зі вступом, словом редактора, змістом тощо. У деяких книгах могло стояти до шести штампів, наприклад, у примірнику «Підручника кримінального права. Загальна частина» Франца Ліста. Також книги з бібліотеки Орла позначалися його підписом, який завжди розміщувався на титульному листі, а інколи й на форзаці.

Більшість книг із бібліотеки Лазаря Орла — різні підручники з кримінального права царського періоду. Єдина книга радянського часу з колекції Орла — монографія Олександра Жижиленко «Майнові злочини» 1925 р. видання. Привертає увагу те, що це одна з двох книг з рідкісним штампом синього кольору. Також на цій книзі немає підпису власника. Найстаршою книгою з бібліотеки Лазаря Орла є російський переклад «Підручника кримінального права» Альберта Бернера 1865 р. видання.

Оскільки Лазар Орел народився в 1909 р., то очевидно, що він не був першим власником більшості книг з його бібліотеки. На деяких з них залишилися відмітки про колишніх власників. Так, на Елементарному підручнику загального кримінального права Олександра Кістяківського міститься Штамп синього кольору «присяжный поверенный Казимир Карлович Милковский. Гродно». На всіх чотирьох томах «Керівництва до особливої частини російського кримінального права» Миколи Неклюдова є суперекслібрис «А. С.». На форзаці кожного з томів є сліди стирання напису. Верхня частина титульної сторінки трьох перших томів відрізана, також вирізана лезом частина титульної сторінки четвертого тому. Схоже, що хтось старанно намагався прибрати інформацію про попереднього власника.

Пронумерованими є лише шість примірників, п'ять — з фіолетовим штампом і один — із синім. Номери проставлялися вже після печаток, у деяких примірниках чітко видно, що чорнило від пера знаходиться поверх чорнила штампа. Номери розміщувалися не у відведених для них місцях штампа, інколи за його межами.

Найбільший номерний знак — «29». З цього виходить, що або не всі книги Лазаря Орла були передані Володимирі Сташису, або вони не містили екслібрисів та інших власницьких позначок.

І. Дубровіна

ЗБІРНИК «ВЕСНЯНОЧКА» В. ВЕРХОВИНЦЯ: АТРИБУЦІЯ ВИДАННЯ

I. Dubrovina

“VESNIANOCHKA” COLLECTION BY V. VERKHOVYNETS: ATTRIBUTION OF THE PUBLICATION

Василь Верховинець (справж. — Костів) — основоположник хореографічної школи народного танцю в Україні, композитор, диригент, педагог, хормейстер, відомий український фольклорист, представник «Розстріляного відродження». Перший теоретик українського народного танцю, автор наукових розвідок з етнографії, музично-громадський діяч, один із засновників і балетмейстер Харківського театру музичної комедії. Відомо, що псевдонім Верховинець митець одержав у театрі Миколи Садовського, де виступав як актор та співак.

Як згадує його син, Я. Верховинець: «ще з юних літ батько перебував у полоні незбагненої краси народних танців і пісень. Це захоплення фольклором з роками перейшло в осмислене його студіювання, а далі під керівництвом Миколи Лисенка, набуло стабільних рис ґрунтовної науково-дослідницької праці».

У 1924 р. (також перевидана згодом у 1927 р.) виходить його інноваційна праця — збірка дитячих ігор з піснями «Весняночка», репертуарно-методичний посібник, який створено у результаті багаторічної етнографічно-дослідницької роботи, педагогічних пошуків і композиторської творчості. У методичних рекомендаціях В. Верховинець радить підтримувати інтерес дітей під час проведення гри, розвивати любов до рідного слова, пісні. Верховинець підкреслював роль гри для гармонійного розвитку дитини, у передмові до «Весняночки» він зазначає, що «шукання та досліди наукові виявили, що найдужче бажання в дитини — це бажання руху. Рухається дитина під час забави. Забава — це зміст життя дитини, це її життя. У забаву вкладає дитина всю свою енергію і полишена сама на себе, вона може бавитися доти, поки не засне, втомлена грою. В жодній порі життя свого людина не виявляє стільки рухливості, скільки дитина під час забави...».

Атрибуція збірника «Весняночка» показує, що музично-ігровий репертуар для дітей побудований на кращих поетичних та музичних зразках. Запропонований автентичний національний репертуар дозволяє сформувати сферу ігрового національного дозвілля для дітей дошкільного й молодшого шкільного віку цілісно та системно.

Збірнику В. Верховинця «Весняночка» видання 1927 р. Державного видавництва України, що зберігається у Відділі музичних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського містить 210 народних ігор та 226 мелодій на слова Т. Шевченка, Лесі Українки, Б. Грінченка, Л. Глібова, О. Пчілки, І. Франка, П. Тичини, О. Олеся та ін. З метою залучення підростаючого покоління до кращих зразків українського музичного мистецтва Василь Миколайович інсценує твори М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, П. Козицького, П. Демуцького. О. Кошиця та ін., а також пише 20 ігор, автором яких є сам педагог. Авторські ігри створено в дусі народних традицій на основі етнографічного матеріалу, давньої української